

**Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Julkisen talouden älykkään vakauttamisen strategiat: uusia kasvutekijöitä Euroopalle. Kuinka hyödyntää kansantalouksiemme koko työvoimareservi, kun julkisen talouden sopeuttamistoimia tarvitaan yhä enemmän?”
(puheenjohtajavaltio Unkarin pyynnöstä laadittu valmisteleva lausunto)**

(2011/C 248/02)

Esittelijä: **Gérard DANTIN**

Péter GYÖRKÖS, Unkarin tasavallan pysyvä edustaja Euroopan unionissa, pyysi 15. marraskuuta 2010 päivätyllä kirjeellä EU:n puheenjohtajavaltio Unkarin nimissä Euroopan talous- ja sosiaalikomiteaa laatimaan valmistelevan lausunnon aiheesta

Julkisen talouden älykkään vakauttamisen strategiat: uusia kasvutekijöitä Euroopalle. Kuinka hyödyntää kansantalouksiemme koko työvoimareservi, kun julkisen talouden sopeuttamistoimia tarvitaan yhä enemmän?

Asian valmistelusta vastannut ”talous- ja rahaliitto, taloudellinen ja sosiaalinen yhteenkuuluvuus” -erityisjasto antoi lausuntonsa 31. toukokuuta 2011.

Euroopan talous- ja sosiaalikomitea hyväksyi 15.–16. kesäkuuta 2011 pitämässään 472. täysistunnossa (kesäkuun 15. päivän kokouksessa) seuraavan lausunnon. Äänestyksessä annettiin ääniä 164 puolesta ja 2 vastaan 9:n pidättyessä äänestämästä.

1. Päätelmät ja suositukset

1.1 Vuonna 2007 puhjenneella ja vuonna 2008 voimistuneella talous- ja finanssikriisillä on ollut raskaita seurauksia Euroopan maiden julkistalouksille, ja se on vaikuttanut muun muassa niiden budjettitalanteeseen.

1.2 Useat jäsenvaltiot leikkaavat julkisia menoja, koska talousarviot on nyt vapautettava kaikista niistä kustannuksista, joita aiheutuu erilaisista talouselvytysohjelmista, pankkituista – kuten eräissä jäsenvaltioissa on tehty – ja heikon taluskasvun riittämättömästä huomioimisesta ennen kriisiä harjoitetuissa talouspolitiikoissa. Tällaiset toimet saattavat johtaa jäsenvaltioiden irtautumiseen kollektiivisen yhteisvastuun järjestelmissä niin sosiaaliturvan kuin julkisten palvelujenkin puitteissa toteutettavasta tulonsiirrosta.

1.3 Tällaisella nopealla tasapainotuksella on sosiaalisia seurauksia, ja se saattaa lisäksi pitää kasvun pitkän aikaa heiveröisenä etenkin kysynnän neutraloitumisen ja siitä seuraavan budjettialijäämien kasvun takia. Tämä johtaa puolestaan kysynnän supistumiseen ja sen myötä noidankehään, joka voi syöstä Euroopan talouden loputtomaan kierteeseen.

1.3.1 Tämä kierre on katkaistava älykkäällä budjettipolitiikalla.

1.4 Julkisen talouden älykkäällä vakauttamisella tarkoitetaan järkevää tasapainoa menojen ja tulojen välillä sekä tarjonnan ja kysynnän välillä. Talouspolitiikan ja kaikkien muiden politiikkojen päättävöiteena on näin ollen oltava kestävä kasvu.

1.4.1 Kestävän kasvun on siis oltava EU:n keskeisiä tavoitteita.

1.5 Tätä varten on aiheellista toteuttaa muun muassa seuraavat toimet:

1.5.1 Ryhdytään sääntelemään finanssimarkkinoita nykyistä kunnianhimoisemmin ja kattavammin keinottelun hillitsemiseksi. Muutoin kaikki julkisen talouden älykkääseen vakauttamiseen tähtäävät toimet valuvat hiekkaan keinottelun jatkumisen takia.

1.5.2 Harjoitetaan kasvua palvelevaa budjettipolitiikkaa

— ottamalla käyttöön eurooppalainen laina säästövarojen hyödyntämiseksi infrastruktuurihankkeiden rahoittamisessa

— luomalla euro-obligaatioita, joiden avulla voidaan pienentää mm. vaikeuksiin joutuneiden euroalueen valtioiden jälle-rahoituksen kustannuksia

— hyödyntämällä mahdollisimman paljon vakauttamisen ajallista joustoa, sillä kaikkien toimien toteuttaminen yhdellä kertaa vaarantaisi kasvunäkymät.

1.5.3 Varmistetaan, että veropolitiikka palvelee kasvua

— ottamalla tavoitteeksi jäsenvaltioiden veropolitiikkojen tehostettu koordinointi EU:n perussopimusten mukaisesti

— parantamalla yhteistyötä veropetosten torjumiseksi niin, että hyödynnetään mahdollisimman tehokkaasti Eurofiscia

— siirtämällä veropainetta uusien tulolähteiden ansiosta; näitä voivat olla esimerkiksi finanssitransaktioverot, energiaverot, finanssilaitoksilta perittävät maksut ja hiilidioksidipäästömaksut uuden päästökauppajärjestelmän puitteissa.

1.5.4 Kehitellään sellaisia veroja, joiden tavoitteena on finanssialan toimien ulkoisvaikutusten huomioiminen alan sisällä, sikäli kuin tällaiset verot edistävät oikeudenmukaisempien toimintaolosuhteiden luomista, kun kehitetään ja yhtenäistetään EU:n sisämarkkinoita.

1.5.4.1 Euroopan komissio aikoo tehdä vaikutusarvioinnin määrittääkseen tällaisen veron mahdollisen rakenteen ja toteuttamistavat. Komitea kannattaa kaavailtuja toimia. Päätöksiä tällaisesta verosta ei kuitenkaan tulisi tehdä ennen kuin arvioinnin tulokset ovat selvillä.

1.5.5 Luodaan huomisen kasvua

— panemalla täytäntöön 2020-strategia, jonka erityisenä tavoitteena on kehittää kestävä ja osallistavaa kasvua talouspolitiikkojen tehostetun koordinoinnin avulla ja tarttumalla merkittävimpiin kasvuun hidastaviin tekijöihin mm. sisämarkkinoiden toiminnassa

— muotoilemalla ja toteuttamalla kunnianhimoista ja tehokasta teollisuuspolitiikkaa, jonka ensisijaisia kohteita olisivat sekä teollisuuden että palvelusektorin suurta lisäarvoa tuottavat alat, korkean teknologian alat ja sellaiset alat, joilla on vahva kasvupotentiaali

— luomalla todellinen eurooppalaisia pk-yrityksiä tukeva *Small Business Act* -aloite (SBA)

— luottamalla kasvun ”maagiseen kolmioon”: tutkimukseen, innovointiin ja koulutukseen. Tätä varten on aiheellista toteuttaa seuraavat toimet:

— Jatketaan ja lisätään koulutukseen sekä t&k-toimintaan investoimista budjetileikkauksista huolimatta – muutoin tuloksena on EU:n väijäämätön köyhtyminen.

— Huolehditaan siitä, että tarjottu koulutus ja ammattipätevydet vastaavat työmarkkinoiden tarpeita.

— Mukautetaan verolainsäädäntöä teollisuuden kannustamiseksi lisäämään investointejaan tutkimukseen, kehittämiseen ja innovointiin.

— Helpotetaan tutkijoiden ja keksijöiden työskentelemistä ja osallistumista yhteistyöhön EU:n koko alueella varmistamalla eurooppalaisen tutkimusalueen täysi toteutumisen.

— Madalletaan tai puretaan kokonaan monia esteitä, mitä tulee pk-yritysten mahdollisuuksiin saada rahoitusta sekä teollis- ja tekijänoikeuksista aiheutuviin kustannuksiin. Pyritään pääsemään mitä pikimmin sopimukseen eurooppapatentista vahvistetun yhteistyön pohjalta.

— Laajennetaan kilpailukykykeskuksia ja lisätään niiden resursseja ja tehtäviä. Eurooppalaisen verkoston luominen voi tässä auttaa parantamaan tutkimuksen ja innovoinnin välistä yhteyttä.

1.6 Toteutettaessa näitä politiikkoja käytännössä on – silloin kun ne riippuvat vain kunkin jäsenvaltion omasta päätöksestä – otettava huomioon talouden suorituskyvyn suuret erot unionin 27 jäsenvaltiossa. Bkt:n kasvuvauhti, työttömyystaso ja -kehitys, valtionvelan määrä sekä tutkimus- ja kehitysrahoituksen suuruus vaihtelevat kaikki laajasti, vaikka havaittavissa on tiettyjä malleja.

2. Johdanto

2.1 Puheenjohtajavaltio Unkari on pyytänyt Euroopan talous- ja sosiaalikomiteaa laatimaan valmistelevan lausunnon aiheesta ”Julkisen talouden älykkään vakauttamisen strategiat: uusia kasvutekijöitä Euroopalle. Kuinka hyödyntää kansantalouksiemme koko työvoimareservi, kun julkisen talouden sopeuttamistoimia tarvitaan yhä enemmän?”.

2.2 Komitea on tyytyväinen saamastaan lausuntopyyntöä.

2.3 ETSK:n pohdittavaksi ehdotetut kysymykset liittyvät komitean tärkeinä pitämiin aiheisiin ja työhön, jota komitea on jo tehnyt finanssikriisin puhkeamisesta lähtien.

2.4 Käsillä olevassa lausunnossa komitea voi tuoreuttaa aiempia pohdintojaan. Komitea tukeutuu tätä kannanottoa laatiessaan aiempiin lausuntoihinsa ja pyrkii syventämään pohdintojaan lausuntopyyntönsä aiheeseen vastaamiseksi. ⁽¹⁾

2.5 Tässä tarkoituksessa komitea tarkastelee kriisin syiden lyhyen esittelyn jälkeen sen seurauksia sekä julkisen talouden ”harkitsemattoman” vakauttamisen taloudellisia ja sosiaalisia riskejä esittääkseen lopuksi ehdotuksia Euroopan talouden elpymisen kannalta välttämättömän kestävä kasvun edistämiseksi.

⁽¹⁾ Ks. ETSK:n lausunnot aiheista ”Rahoituskriisi ja sen vaikutus reaalitalouteen”, EUVL C 255, 22.9.2010, s. 10, ja ”Talouden elpymisen: tilannekatsaus ja konkreettiset aloitteet”, EUVL C 48, 15.2.2011, s. 57.

3. Kriisi ja sen seuraukset

3.1 Vuonna 2007 puhjennella ja vuonna 2008 voimistuneella talous- ja finanssikriisillä on ollut raskaita seurauksia Euroopan maiden julkistalouksille. Monien maiden hallitukset ovat toteuttaneet yhtäältä toimia finanssijärjestelmän pelastamiseksi ja toisaalta huomattavia budjettitoimenpiteitä taantuman loiventamiseksi mahdollisimman paljon elvytysohjelmien avulla. Näillä toimenpiteillä on täydennetty automaattisia vakautusmekanismeja, jotta talous ei romahtaisi, mutta ne ovat myös vaikuttaneet useiden maiden budjettitilanteeseen.

3.2 Finanssikriisin aikana markkinoiden maksuvalmiutta ylläpidettiin laajamittaisella julkisten varojen käytöllä, mutta nyt valtioiden talousarviot pitää vapauttaa pankkituen – kuten eräissä jäsenvaltioissa on tehty – ja harkinnanvaraisten toimenpiteiden aiheuttamista kustannuksista. Kasvava työttömyys yhdistettynä monissa maissa toteutettaviin uusiin säästötoimiin uhkaa näin ollen talouskasvua.

3.3 Tässä tilanteessa Euroopan unionin julkistalouksien alijäämä on noussut huomattavasti. Eurostatin alustavan arvon mukaan se nousi 2,3 prosentista 7,5 prosenttiin bkt:stä vuosina 2008–2010 koko EU:n alueella ja euroalueella 2 prosentista 6,3 prosenttiin. Samana aikana julkisen velan suhde bkt:hen nousi Euroopan unionissa vuonna 2008 mitatusta 61,6 prosentista 80 prosenttiin ja euroalueella 69,4 prosentista 78,7 prosenttiin. Kasvun arvellaan yltävän 0,7 prosenttiin vuonna 2010 ja työttömyyden nousevan vuosina 2007–2009 EU:ssa 7,1 prosentista 9,1 prosenttiin. Vuoden 2010 lopun työttömyysaste on arvioitua mukaan 10,3 prosenttia, mikä merkitsee lähes 25:tä miljoonaa työtöntä, joista liki 8 miljoonaa on jäänyt työttömäksi kriisin takia.

3.4 Eräissä jäsenvaltioissa toteutetut toimet, joiden päätavoitteena on julkisten menojen leikkaaminen talousarvion nopeaksi tasapainottamiseksi ja velan pienentämiseksi, saattavat lisäksi johtaa jäsenvaltioiden irtautumiseen kollektiivisen yhteisvastuun järjestelmissä toteutettavasta tulonsiirrosta. Suurimpana pelkona on siis sosiaaliturvajärjestelmien ja julkisten palvelujen karsiminen, vaikka niiden roolia kriisin automaattisina vakautusmekanismeina ja tehokkaina ”iskunvaimentimina” on yksituumaisesti kiitelty.

3.4.1 **Komitean mielestä on ensiarvoisen tärkeää turvata Euroopan sosiaalinen pääoma ja luonnollinen pääoma**, jotka ovat yksi kasvun vahvistamisen välttämättömistä osatekijöistä.

3.4.2 Olisi EU:n (ja jäsenvaltioiden) uskottavuuden kannalta tuhoisaa, jos kansalaiset joutuisivat todistamaan, kuinka unioni toteuttaa määrätietoisesti mittavia toimia vallitsevasta kriisistä

osavastuussa olevan finanssi- ja pankkialan tukemiseksi – kuten eräissä jäsenvaltioissa on tehty – mutta tyytyy kasvun hiipumisen, työttömyyden voimakkaan kasvun ja epävarmuuden lisääntymisen torjunnassa sekä sosiaaliturvajärjestelmien ja julkisten palvelujen avulla toteutettavassa yhteisvastuullisuudessa tehottomuuteen, joka rankaisee talous- ja finanssikriisin ”synnyttämiseen” täysin osattomia EU:n kansalaisia. Tällainen tilanne olisi omiaan entisestään loitontamaan EU:ta kansalaisistaan.

3.5 Tällaisella nopealla talousarvion tasapainotuksella, joka perustuu lähinnä julkisten menojen leikkaamiseen, on sosiaalisia seurauksia, ja se saattaa lisäksi pitää kasvun pitkän aikaa heiveröisenä etenkin kysynnän neutraloitumisen takia sekä johtaa sitkeään tai pahenevaan työttömyyteen ja siten Euroopan globaalin kilpailukyvyyn murenemiseen.

3.5.1 Tiukka budjettipolitiikka saattaa supistaa kysyntää ja johtaa taantumaa ja jälleen alijäämätilanteisiin, jotka voivat syöstä Euroopan talouden loputtomaan kierteeseen.

3.5.2 Kysynnän supistumisesta voimistaa myös eriarvoisuuden lisääntyminen (esimerkiksi Ranskassa parhaiten palkatulla 0,01 prosentilla keskipalkka nousi 51 prosenttia vuosina 1998–2005) ja kotitalouksien ostovoiman automaattinen pieneminen taloustilanteen takia sekä sen johdosta, että palkkojen jako-osuus tuotetusta lisäarvosta on pienentynyt huomattavasti. IMF totesi vuonna 2007, että palkkojen osuus bkt:stä laski Euroopassa 73 prosentista 64 prosenttiin vuosina 1980–2005.

4. Kohti älykästä julkisen talouden vakauttamista

4.1 Kysymys ei ole niinkään siitä, onko budjettitasapainoon syytä pyrkiä takaisin, vaan sen määrittelystä, miten ja millä aikataululla se tulee tehdä, jotta kasvu voi voimistua, ja kuka sen maksaa.

4.1.1 Julkisen talouden älykkäällä vakauttamisella tarkoitetaan järkevää tasapainoa menojen ja tulojen välillä sekä tarjonnan ja kysynnän välillä. Tämän edellyttämä palaaminen kasvurallalle kasvuhakuisen politiikan avulla, niin että luodaan kulu-tukselle ja investoinneille suotuisa ympäristö, on välttämätön edellytys, jotta kriisistä voidaan ponnistaa ylöspäin.

4.1.2 Julkisen talouden vakauttaminen riippuu osittain myös rahapoliittisista vaatimuksista: rahapolitiikkaa on harjoitettava niin, että sillä saavutetaan sen omat hintavakautta ja markkinoiden luottamusta koskevat tavoitteet ja luodaan vastaisuudessaakin edellytykset talouskasvulle.

4.2 Kasvua palveleva budjettipolitiikka

4.2.1 Kasvu oli Euroopassa riittämätöntä jo paljon ennen nykyistä kriisiä. Kolmen prosentin vuotuisen kasvun tavoite, joka oli Lissabonin strategian kulmakiviä, saavutettiin vain kahdesti. Hallitukset eivät ottaneet kasvun puutetta yleisesti riittävän hyvin huomioon talous- ja budjettipolitiikoissaan. Aukkoa paikattiin ottamalla niin julkista kuin yksityistäkin velkaa, minkä johdosta rahoitusjärjestelmälle lankesi paljon vastuuta esimerkiksi asuntolainoituksessa. **Talouspolitiikan ja kaikkien muiden politiikkojen päätavoitteena on näin ollen oltava kestävä kasvu. Tätä taustaa vasten julkisia talousarvioita voitaisiin tasapainottaa keskipitkällä aikavälillä – kasvun lisäämistavoitetta vaarantamatta – vakauttamalla julkista taloutta mm. rahoitusvarojen tehokkaan kohdentamisen avulla.**

4.2.2 Finanssikriisi ja EU:n talouden puutteellinen kyky kestää sokkeja osoittavat, että talouspolitiikka on suunnattava uudelleen. Makrotaloudellisten toimenpiteiden tasapainoisen yhdistelmän, johon nivotaan sopusuhtaisesti tarjontaan liittyvät näkökohdat ja kysyntäsuuntautunut talouspolitiikka, on komitean mielestä oltava kiinteä osa EU:n strategiaa. Tähän pyrittäessä on finanssimarkkinoiden dominoimassa maailmassa, joka suosii lyhytaikaisia investointeja ja altistuu siten teknisen kehityksen hidastumisen riskille, luovuttava enimmäkseen keinottelukupliin pohjautuvasta kasvusta ja palattava sellaisen kasvun tielle, joka perustuu kulutukseen ja investointeihin erityisesti innovatiivisilla reaalityöaloilla⁽²⁾, sekä suosittava vähähiilisiä ja luonnonvaroja tuhlailmattomia tuotantotapoja.

4.2.3 Voitaisiin luoda eurooppalainen laina eurooppalaisten infrastruktuurihankkeiden rahoittamiseksi. Se olisi tärkeä keino olemassa olevien, käyttämättömien säästöjen hyödyntämiseksi Euroopan talouden tukemisessa. Tämän lisäksi on sovellettava koordinoitua teollisuuspoliittista lähestymistapaa⁽³⁾ kilpailukyvyn edistämiseksi Eurooppa 2020 -strategiassa asetettujen suuntaviivojen mukaisesti⁽⁴⁾. Tältä kannalta komitea pitää ilahduttavana, että komission puheenjohtaja ilmoitti Euroopan parlamentissa 14. joulukuuta 2010 ”ajavansa painokkaasti” joukkovelkakirjalainojen käyttöönottoa koskevien suunnitelmien esittämistä. Joukkovelkakirjalainojen käyttöönotto ei saisi kuitenkaan olla euro-obligaatioiden luomisen vaihtoehto tai korvike.

4.2.4 Komitea kannattaa euro-obligaatioiden luomista, sillä niiden avulla voitaisiin rahoittaa Euroopan modernisointiin tärkeitä, työpaikkoja luovia ja kasvua elvyttäviä suuria infrastruktuurihankkeita – mihin voitaisiin käyttää myös joukkovelkakirjalainoja – ja lisäksi pienentää vaikeuksiin joutuneiden euroalueen valtioiden jälleenrahoituksen kustannuksia ja laajentaa valtionlainamarkkinat Euroopan laajuisiksi. Euro-obligaatioiden luominen olisi markkinoille vakuutus – Euroopan rahoitusvakausvälineen perustamisen jälkeen – Euroopan unionin sisäisestä

yhteisvastuullisuudesta ja samalla osoitus unionin poliittisesta sitoutumisesta talous- ja rahaliittoon sekä euron peruuttamattomuudesta.

4.2.4.1 Huomattakoon, että tämä käytäntö, jota sovelletaan Yhdysvalloissa valtiovarainministeriön toimesta ja jonka Euroopan parlamentti ja IMF hyväksyivät vuonna 2009, lisäsi vaikeuksiin joutuneiden euroalueen maiden liikkumavaraa kasvun vahvistamisessa keventämällä velanhoitotaakkaa.

4.2.5 Niiden jäsenvaltioiden, joiden vaihtotase on ylijäämäinen ja/tai joiden julkinen velka on pieni, pitäisi harjoittaa kasvuhakuista politiikkaa kysynnän lisäämiseksi. Yleisesti ottaen näin ei toimita, koska sen pelätään vaikuttavan kielteisesti luottoluokitukseen. Luottoluokituslaitoksilla on ”keskeinen asema – –, eikä niitä tämän vuoksi voi jättää valvomatta”⁽⁵⁾. Komitea on tältä kannalta huolissaan ”valtionvelan eurooppalaisen luokituselimen”⁽⁶⁾ perustamispyrkimysten epäonnistumisesta.

4.3 Kasvu ja verotus

4.3.1 Verotus vaikuttaa omalta osaltaan sisämarkkinoiden moitteettomaan toimintaan ja kilpailukykyyn sekä keventää julkisen talouden paineita ja on siten yksi kasvua edistävä tekijä. Komitea pahoittelee, että komissio kiinnittää julkisen talouden vakauttamista koskevilla kysymyksillä huomiota miltei yksinomaan menoihin eikä juurikaan tuloihin. Tämä tapahtuu useimmiten niiden kustannuksella, jotka ovat sosiaalisesti heikoimmassa asemassa, ja jarruttaa kasvua neutraloiden kysynnän.

4.3.2 ”EU:n perussopimusten mukaisesti jäsenvaltioiden veropolitiikkaa on pyrittävä koordinoimaan nykyistä enemmän EU:n laajuisesti (muun muassa yhdenmukaistamalla laskuperusteet ja verotuksen vähimmäistasot) etenkin aloilla, joilla veropohja ja kansainvälisesti liikkuva ja veronkierron ja jäsenvaltioiden välisen verokilpailun riski on suurin.” EU-tason koordinoinnin tavoitteena on oltava mm. verotulojen turvaaminen ja lisääminen.⁽⁷⁾

4.3.3 Hallinnollisen yhteistyön parantaminen on myös yksi veropetosten tehokkaan torjunnan peruspilari. Kaikille jäsenvaltioille avoimen hajautetun Eurofisc-verkoston luominen on ensimmäinen edistysaskel; verkoston on tarkoitus mahdollistaa nopeat ja kohdennetut toimet arvonlisäveropetosten torjumiseksi.⁽⁸⁾ ETSK korosti aiheesta antamassaan lausunnossa tarvetta

⁽²⁾ Ks. ETSK:n lausunto aiheesta ”Vuoden 2010 jälkeinen Lissabonin strategia”, EUVL C 128, 18.5.2010, s. 3.

⁽³⁾ Ks. kohta 5.5.1.

⁽⁴⁾ Ks. 31. maaliskuuta 2010 päivätty ETSK:n puheenjohtajan kirje komission puheenjohtajalle.

⁽⁵⁾ Ks. ETSK:n lausunto aiheesta ”Luottoluokituslaitokset”, EUVL C 277, 17.11.2009, s. 117, kohta 1.1.

⁽⁶⁾ Ks. ETSK:n lausunto aiheesta ”Luottoluokituslaitokset”, EUVL C 54, 19.2.2011, s. 37, kohta 1.4.

⁽⁷⁾ Ks. alaviitteessä 2 mainittu lausunto.

⁽⁸⁾ Neuvoston asetus (EU) N:o 904/2010 hallinnollisesta yhteistyöstä ja petosten torjunnasta arvonlisäverotuksen alalla (uudelleenlaadittu), EUVL L 268, 12.10.2010, s. 1.

varmistaa yhteydenpito ja yhteistyö muiden järjestäytyneen rikkollisuuden ja rahanpesun torjuntaan osallistuvien elinten kanssa. ⁽⁹⁾

4.3.4 Veropainetta olisi siirrettävä uusiin tulolähteisiin, joita voivat olla esimerkiksi finanssitransaktioverot, energiaverot, finanssilaitoksilta perittävät maksut ja hiilidioksidipäästömaksut ⁽¹⁰⁾ uuden päästökauppajärjestelmän puitteissa. Täsmäntyyppisestä verotuksesta voisi olla kaksinkertaista hyötyä: lyhyellä ja keskipitkällä aikavälillä helpotuksen tuominen julkisiin talouksiin ja pidemmällä aikavälillä voimavarojen ohjautuminen kestäväpohjaisiin investointeihin yleensä reaali talouden alalla ja erityisesti ympäristömyönteisillä teknologiaaloilla ja aloilla. ⁽¹¹⁾ Siitä voisi myös olla hyötyä omien varojen saamiseksi Euroopan unionin talousarvioon. ⁽¹²⁾

4.4 Finanssialan verottaminen

4.4.1 Finanssialan verotus voi käytännössä vakauttaa ja tehostaa finanssimarkkinoita ja vähentää niiden volatiliiteettia ja liiallisen riskinoton aiheuttamia hättävää vaikutuksia. ⁽¹³⁾ Olisi siis järkevää kehittää sellaisia veroja, joiden tavoitteena on alalla toteutettujen toimien ulkoisvaikutusten huomioiminen alan sisällä, sikäli kuin tällaiset verot edistävät oikeudenmukaisempien toimintaolosuhteiden luomista, kun kehitetään ja yhtenäistetään EU:n sisämarkkinoita.

4.4.2 Finanssitransaktioverot

4.4.2.1 ETSK ilmaisi De Larosièren asiantuntijaryhmän raportista antamassaan lausunnossa ⁽¹⁴⁾ periaatteellisen tukensa pääomaliikkeiden verottamiselle seuraavasti: "ETSK katsoo, että on siirryttävä lyhyen tähtäimen tarkastelusta pitkän tähtäimen näkemykseen, jossa palkkiot eivät perustu keinotteluun. Samassa hengessä ETSK kannattaa ajatusta pääomaliikkeiden verottamisesta." "[Tällaisen] veron tavoite on kartuttaa julkisia varoja. Tätä uutta tulonlähettä voitaisiin käyttää taloudellisen kehityksen tukemiseen tai ilmastopolitiikan rahoittamiseen kehitysmaissa taikka **julkisen talouden paineiden keventämiseen**. Viimeksi mainittu seikka antaa myös olettaa, että rahoitusala maksaisi takaisin saamiaan julkisia tukia. Pitkällä aikavälillä nämä verotulot merkitsisivät julkisten tulojen uutta lähettä." ⁽¹⁵⁾ Pääomaliikkeiden verottamisella on myös tervetulleita kannustinvaikutuksia, sillä se muuttaa markkinatoimijoiden käyttäytymistä.

⁽⁹⁾ Ks. ETSK:n lausunto aiheesta "Ehdotus neuvoston asetukseksi hallinnollisesta yhteistyöstä ja petostentorjunnasta arvonnäköverotuksen alalla (uudelleenlaadittu toisinto)", EUVL C 347, 18.12.2010, s. 74, kohta 1.10.

⁽¹⁰⁾ Ks. alaviitteessä 2 mainittu lausunto.

⁽¹¹⁾ Ks. alaviitteessä 4 mainittu kirje.

⁽¹²⁾ EU:n talousarvion kokonaistarkastelu, KOM(2010) 700 lopullinen, 19.10.2010.

⁽¹³⁾ Ks. Komission tiedonanto Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle – Finanssialan verotus, KOM(2010) 549 lopullinen.

⁽¹⁴⁾ Ks. ETSK:n lausunto aiheesta "De Larosièren asiantuntijaryhmän raportti", EUVL C 318, 23.12.2009, s. 57.

⁽¹⁵⁾ Ks. ETSK:n lausunto aiheesta "Pääomaliikkeiden verottaminen", EUVL C 44, 11.2.2011, s. 81, "Tiivistelmä ja päätelmät", kohta 1.10.

4.4.2.2 Mainittakoon tähän liittyen, että Euroopan komission puheenjohtaja puolusti finanssitoimintaveron periaatetta 8. syyskuuta 2010 esittämässään puheenvuorossa.

4.4.2.3 Komitea katsoo aiempien kannanottojensa mukaisesti, että EU ja jäsenvaltiot tarvitsevat nyt finanssitransaktioveroja voidakseen kerätä tuloja julkistalouksien epätasapainon korjaamiseksi, kasvun elvyttämiseen tähtävien tukitoimenpiteiden rahoittamiseksi ja puhtaasti keinotteluun perustuvan toiminnan torjumiseksi.

4.4.3 Finanssitoimintaverot

4.4.3.1 Laajimmassa (yhteenlaskumenetelmään perustuvassa) muodossaan finanssitoimintaveroa ⁽¹⁶⁾ on tarkoitus kantaa finanssilaitosten yritystoiminnan kokonaisvoitosta ja palkkioista riippumatta niiden markkinoimista tuotteista.

4.4.3.2 Finanssitoimintaveroa voitaisiin pitää verona, joka kohdistuu finanssialan yritysten tuottamaan lisäarvoon ja jonka avulla voidaan nostaa tämän alan veropanosta, joka on nykyisin muita vaatimattomampi sen monien toimintojen alv-vapauden takia.

4.4.3.3 Euroopan laajuisesti kertyvät tulot voitaisiin käyttää jäsenvaltioiden julkistalouksien vakauttamiseen.

4.4.4 Euroopan komissio aikoo tehdä vaikutusarvioinnin määritelläkseen tällaisen veron mahdollisen rakenteen ja toteutamatavat sekä arvioidakseen finanssialan tuoreita uudistuksia, jotka liittyvät mm. talletussuojajärjestelmään ja uusiin pääoma- ja maksuvalmiusvaatimuksiin. Komitea kannattaa kaavailtuja toimia. Tältä pohjalta tulee sovittaa tarkoituksenmukaisesti yhteen yhtäältä talousarvioiden epätasapainon torjunnan tavoite ja toisaalta se tavoite, että pankit säilyttävät lainanantokykynsä ja voivat edistää talouskasvua ja työpaikkojen luomista. Päätöksiä tällaisesta verosta ei kuitenkaan tulisi tehdä ennen kuin arvioinnin tulokset ovat selvillä.

5. Huomisen kasvun luominen

5.1 Euroopalla on edessään mm. seuraavat suuret uhat:

— Finanssimarkkinoiden dominoimassa maailmassa voidaan toimia poliittisen demokratian ulottumattomissa ja osittain irti reaali taloudesta suosien lyhytaikaisia investointeja, jolloin riskinä on teknisen kehityksen hidastuminen. Todellisista investoinneista luopuminen ja siirtyminen finanssijoihtuksiin jarruttaa myös työllisyyden, ansioiden, kysynnän ja julkistalouden kehitystä.

⁽¹⁶⁾ Ehdotuksen on tehnyt Kansainvälinen valuuttarahasto.

— Nykyiset sosiaalimallit voivat häiriintyä, ja Yhdysvallat ja suuret nousevan talouden maat voivat liittoutua ilman Euroopan osallistumismahdollisuutta. Tämä horjuttaisi työmarkkinoita. Tämän päivän haasteisiin vastaamiseksi on määriteltävä poliittiset toimintalinjat, joiden avulla voidaan luoda huomisen kasvua.

5.2 EU:lle on laadittu älykkään, kestävän ja osallistavan kasvun tielle palaamiseksi Eurooppa 2020 -strategia. Uudessa strategiassa pyritään talouspolitiikan koordinoitua tehostamalla puuttumaan pahimpiin ongelmakohtiin, jotka haittaavat kasvua EU:n tasolla, mukaan luettuina sisämarkkinoiden toimintaan ja infrastruktuuriin liittyvät pullonkaulat, sekä vastaamaan yhteisen energiapolitiikan ja uuden kunnianhimoisen teollisuuspolitiikan tarpeeseen. Eurooppa-neuvosto on korostanut, että strategiaa on tuettava kaikilla yhteisillä politiikoilla, myös yhteisellä maatalouspolitiikalla ja koheesiopolitiikalla, ja että strategiaan sisältyvä vahva ulkoinen ulottuvuus.⁽¹⁷⁾

5.3 ETSK on perustanut ohjauskomitean, joka edistää tiiviissä yhteistyössä erityisjaostojen, neuvoo-antavan valiokunnan ”teollisuuden muutokset”, jäsenvaltioiden talous- ja sosiaalineuvostojen sekä seurantaryhmien kanssa strategian täytäntöönpanoa ja tekee erityisesti kasvun ja työllisyyden vauhdittamiseen tähtääviin seitsemään lippulaivahankkeeseen liittyvää työtä. Komitea aikoo antaa tähän työhön liittyen lausuntoja lippulaivahankkeista, joiden avulla pyritään saavuttamaan strategian viisi tavoitetta. Jotta voidaan määrittellä, miten tätä uutta strategiaa on toteutettava, tulee pohtia perusteellisesti ensisijaisia **toiminta-aloja**, toimijoita ja **toimia**.

5.4 **Ensisijaiset toiminta-alat.** Seuraavassa luetellaan vain muutamia kasvun kannalta keskeisiä aloja, joista osa on jo todellisuutta mutta suuri osa vasta muotoutumassa, sillä ne ovat lisäarvoa tuottavia ja korkean teknologian aloja ja niillä on vahva kasvupotentiaali; joukossa on luonnollisesti sekä teollisuuden että palvelujen piiriin kuuluvia aloja:

— vähän hiilidioksidipäästöjä aiheuttava energia, ympäristöä säästävä liikenne ja ympäristömyönteiset rakennukset, joihin liittyen syntyy ympäristöystävällisiä työpaikkoja⁽¹⁸⁾

— ”senioritalous”: terveyttä edistävä biotekniikka, biotieteet jne.⁽¹⁹⁾

— biotekniikka⁽²⁰⁾

⁽¹⁷⁾ Ks. 25.–26. maaliskuuta 2010 kokoontuneen Eurooppa-neuvoston päätelmät ja 17. kesäkuuta 2010 kokoontuneen Eurooppa-neuvoston päätelmät.

⁽¹⁸⁾ Ks. ETSK:n lausunto aiheesta ”Ympäristöystävällisten ja kestävien työpaikkojen edistäminen EU:n ilmastonmuutos- ja energiapaketin yhteydessä”, EUVL C 44, 11.2.2011, s. 110.

⁽¹⁹⁾ Ks. ETSK:n lausunto aiheesta ”Biotieteet ja biotekniikka – Strategia Euroopalle – Raportti edistymisestä ja tulevan linjausta”, EUVL C 234, 30.9.2003, s. 13.

⁽²⁰⁾ Ks. ETSK:n lausunto aiheesta ”Komission tiedonanto – Tavoitteena strateginen näkemys biotieteistä ja biotekniikasta: kuulemisasiakirja”, EYVL C 94, 18.4.2002, s. 23.

— tietoyhteiskunta, nanoteknologia⁽²¹⁾, robotiikka jne.

— maataloustieteet ja vesirakennustekniikat viljelymaan niukuuteen liittyvien kysymysten ratkaisemiseksi sekä rakennusprosessien uudistaminen niin, että raaka-aineita säästy, harvinaisten maametallien käsittely jne.

— vähemmän hiilidioksidipäästöjä tuottavien prosessien ja kehitysmallien tavoittelu kaikilla teollisuudenaloilla sekä uudenlaisen teollisuuspolitiikan muovaaminen

— yms.

5.4.1 Lisäksi koulutuksen on oltava kaikkia muita aloja tukeva ensisijainen toiminta-ala. Se on yksi kasvun välttämättömistä osatekijöistä, sillä se edistää kasvun ehdottomasti edellyttämän inhimillisen pääoman muodostumista. Onkin syytä huolehtia, että ammattipätevyudet vastaavat työmarkkinoiden tarpeita.

5.5 Ensisijaiset toimet kasvun edistämiseksi

5.5.1 EU:n yhtenäismarkkinoiden syventämisen tulee olla Eurooppa 2020 -strategian yhteydessä yksi Euroopan unionin tärkeimmistä tavoitteista. ETSK katsoo, että se on ehdoton edellytys vahvan, pitkäkestoisen ja oikeudenmukaisen talouskasvun merkittäväksi edistämiseksi jäsenvaltioiden kehityksessä.

5.5.2 Tehokkaan teollisuuspolitiikan toteuttaminen

5.5.2.1 Teollisuuspolitiikka-käsitteen sisältö on muuttunut paljon vuosien kuluessa, joten on syytä tuoda esille kolme periaatetta, joiden avulla se voidaan määrittellä tarkasti ja ajanmukaisesti.

— Ensinnäkin tulee määrittellä ensisijaiset toiminta-alat.⁽²²⁾ Toiminta-alojen kirjon on luonnollisesti oltava hyvin laaja. Toisinaan – esimerkiksi energia-alalla – on kyse suurista Euroopan laajuisista hankkeista, toisinaan taas pääomarahoituksesta tai – vasta perustettujen ja kehittyvien yritysten osalta – tuesta uuden teknologian kehittämiseen. Teollisuuspolitiikkaa muotoiltaessa tavoitteina on joka tapauksessa oltava sekä sisämarkkinat että vienti.

— Vaatimuksena on myös rahoituksen järjestäminen tällaiselle teollisuuspolitiikalle ja pitkän aikavälin kasvulle, joka politiikan avulla voidaan saada aikaan julkisen talouden sopeuttamiskaudella. Yhtenä tukikeinona olisi eurooppalaisten säästöjen laajamittainen ohjaaminen tuottaviin ja pitkäkestoisiin investointeihin⁽²³⁾, jotka ovat taloudellisesti ja sosiaalisesti

⁽²¹⁾ Ks. ETSK:n lausunto aiheesta ”Nanotiede ja nanoteknologia: Toimintasuunnitelma Euroopalle 2005–2009”, EUVL C 185, 8.8.2006, s. 1.

⁽²²⁾ Ks. kohta 5.4.

⁽²³⁾ Ks. kohta 4.2.3.

kannattavia ja tuottavat siis paljon uusia työpaikkoja. Ongelmaksi voi muodostua erittäin kielteinen suhtautuminen riskinottoon. Se voitaisiin ylittää luomalla erityisjärjestelyjä riskin jakamiseksi julkisen vallan ja yksityisten sijoittajien kesken, jolloin julkinen valta kantaisi jälleenvakuuttajan tavoin pääosan pitkän aikavälin riskistä. Toinen mahdollisuus on luoda kattava eurooppalainen laina ⁽²⁴⁾.

5.5.2.2 Tasapainoisen ja vakaan tuotantojärjestelmän luomiseksi on tietysti toteutettava toimia myös sellaisilla tärkeillä politiikanaloilla kuin veropolitiikka ja työllisyyspolitiikka. Ensin mainittua käsitellään edellä kohdassa 4.3.1, ja jälkimmäisessä tärkeimpänä vaatimuksena on saada mahdollisimman monet – siis laajasti myös nuoret ja ikäihmiset – mukaan työmarkkinoille. Samanaikaisesti olisi myös tarjottava runsaasti korkealaatuisia lastenhoitopalveluja vanhempien auttamiseksi osallistumaan työelämään. ⁽²⁵⁾

5.5.3 Eurooppalaisia pk-yrityksiä tukevan *Small Business Act* -aloitteen (SBA) toteuttaminen

5.5.3.1 Tämä ehdotus on esitetty useaan otteeseen, mutta sitä ei ole koskaan toteutettu kokonaan, vaikka se on tarpeellinen. Esimerkiksi yhdysvaltalainen SBA-aloite on erittäin tehokas väline, sillä sen avulla voidaan rahoittaa sekä innovaatioita että perinteisiä investointeja ja taata tietty osa julkisista hankinnoista pk-yrityksille. Se kattaa sekä uudet yritykset että nopeasti kasvavat yritykset. Eurooppalaisen SBA:n tulee yhdysvaltalaisen vastineensa tavoin sisältää valikoima niin julkisia markkinoita kuin rahoitustakin koskevia välineitä. ETSK ehdottaa näin ollen kunnianhimoisen eurooppalaisen SBA-aloitteen toteuttamista. ⁽²⁶⁾

5.5.4 Koulutus-, t&k- ja innovaatiopolitiikan toteuttaminen

5.5.4.1 Tämän aiheen osalta voidaan tukeutua lukuisiin komitean aiempiin lausuntoihin ⁽²⁷⁾. Komitea on aina muistuttanut, että t&k-toiminta ja innovointi ovat keskeisiä toimia, joiden priorisointi ja joihin osoitetut resurssit määrittävät tulevaisuudessa Euroopan kansainvälisen aseman.

5.5.4.2 Vallitsevana budjettirajoitteiden aikana EU:n ja jäsenvaltioiden on jatkettava investointeja koulutukseen, tutkimukseen ja kehittämiseen sekä innovaatiotoimintaan. Näiden alojen investointeihin ei saa kohdistaa budjettileikkauksia, vaan niitä

tulee päivittäin lisätä. ⁽²⁸⁾ Ellei näin toimita, tuloksena on EU:n väijäämätön köyhtyminen, jolloin menetetään työpaikkoja ja EU:n kansalaisten elintaso laskee.

5.5.4.3 EU:ssa olisi mukautettava verolainsäädäntö nykyistä paremmin tavoitteeseen käynnistää toimenpiteitä, jotka kannustavat teollisuutta lisäämään t&k-investointeja. ⁽²⁹⁾ Mukautuksen ansiosta olisi voitava tukea pääasiassa tutkimukseen ja kehittämiseen suuntautuvien pk-yritysten kehitystä niiden toiminnan alkuvuosina. Kun otetaan huomioon pk-yritysten keskeinen rooli EU:n taloudessa, ETSK suosittelee, että jäsenvaltiot käyttävät optimaalista määrää mahdollisia verokannustimia pk-yritysten selviytymisen ja kasvun helpottamiseksi talouksissaan. ⁽³⁰⁾ Samanaikaisesti olisi myös edistettävä tai tehostettava tutkimuslaitosten ja pk-yritysten yhteisiä hankkeita esimerkiksi (kansallisten tai EU-tason) julkisten tutkimusvirastojen avustuksella pk-yritysten ja tutkimuslaitosten yhteistyön tukemiseksi.

5.5.4.4 Jotta t&k-toiminta olisi tehokasta, tutkijoiden ja keksijöiden on voitava työskennellä ja osallistua yhteistyöhön EU:n koko alueella yhtä vaivattomasti kuin valtioiden sisällä. Tämä edellyttää, että neljän vuoden kuluessa toteutettavaksi kaavailtu eurooppalainen tutkimusalue ⁽³¹⁾ tarjoaa tarvittavat rakenteet tietämyksen aidosti vapaan liikkuvuuden varmistamiseksi. Tämä olisi todellista unionin tarjoamaa lisäarvoa jäsenvaltioissa toteutettavalle tutkimustyölle.

5.5.4.5 Lisäksi on madallettava tai purettava kokonaan monia esteitä: on parannettava etenkin pk-yritysten mahdollisuuksia saada rahoitusta, varmistettava teollis- ja tekijänoikeuksista aiheutuvien kustannusten kohtuullisuus, asettava kunnianhimoisempia tavoitteita ja käytettävä julkisiin hankintoihin osoitettavia suuria määrärahoja strategisesti viisaalla tavalla. Eurooppapapentista olisi päästävä sopimukseen mitä pikimmin. Siirtymävaiheen ratkaisuna voisi olla tehostetun yhteistyön käynnistäminen tällä alalla.

5.5.4.6 Lissabonin strategiassa asetettiin tavoite, jonka mukaan EU:n on osoitettava 3 prosenttia bkt:stä t&k-toimintaan niin, että investoinneista kaksi kolmasosaa tulisi yksityissektorilta. Tavoitteesta ollaan kaukana. Sen saavuttaminen on kuitenkin tärkeää, sillä se mahdollistaisi 3,7 miljoonan työpaikan luomisen vuoteen 2020 mennessä ja nostaisi vuotuista bkt:tä lähes 800 miljardia euroa vuoteen 2027 mennessä. ⁽³²⁾ Nyt on tärkeämpää kuin koskaan pitää tämä unionin keskeisenä tavoitteena.

⁽²⁴⁾ Ks. alaviiteessä 19 mainittu lausunto.

⁽²⁵⁾ Ks. ETSK:n lausunto ”Vuotuinen kasvuselvytys: EU:lle kattava ratkaisu kriisiin”, EUVL C 132, 3.5.2011, s. 26, kohta 4.2.

⁽²⁶⁾ Ks. ETSK:n lausunto aiheesta ”’Pienet ensin’ – Eurooppalaisia pk-yrityksiä tukeva aloite (Small Business Act)”, EUVL C 182, 4.8.2009, s. 30.

⁽²⁷⁾ Erityisesti tutkimuksen ja kehittämisen seitsemättä puiteohjelmaa käsittelevät lausunnot sekä lausunto aiheesta ”Ehdotus – Euroopan parlamentin ja neuvoston päätös kilpailukyvyyn ja innovoinnin puiteohjelman (2007–2013) perustamisesta”, EUVL C 65, 17.3.2006, s. 22.

⁽²⁸⁾ Eurooppa 2020 -strategian lippulaivanhanke – Innovaatiunioni, KOM(2010) 546 lopullinen, 6.10.2010.

⁽²⁹⁾ Ks. ETSK:n lausunto aiheesta ”Verokannustimien tehokkaampi käyttö tutkimus- ja kehitystoiminnan edistämiseksi”, EUVL C 10, 15.1.2008, s. 83.

⁽³⁰⁾ Ks. ETSK:n lausunto aiheesta ”Euroopan tutkimus-, kehitys- ja innovointipotentialin vapauttaminen ja vahvistaminen”, EUVL C 325, 30.12.2006, s. 16, kohta 3.5.

⁽³¹⁾ Ks. ETSK:n lausunnot aiheesta ”Tutkijat eurooppalaisella tutkimusalueella: yksi ammatti, monta uraa”, EUVL C 110, 30.4.2004, s. 3, ja ”Vihreä kirja – Eurooppalainen tutkimusalue: uudet näköalat”, EUVL C 44, 16.2.2008, s. 1.

⁽³²⁾ Ks. P. Zagamé, *The costs of a non-innovative Europe* (2010).

5.5.4.7 Eräissä Euroopan maissa perustetut kilpailukykykeskukset ovat olleet erittäin myönteinen aloite. Jotta kilpailukykykeskuksia voidaan laajentaa ja niille voidaan osoittaa lisää resursseja ja tehtäviä, on todennäköisesti järkevintä luoda eurooppalainen verkosto ja parantaa siten tutkimuksen ja innovoinnin välistä yhteyttä, sillä keskusten hallintoon osallistuvat kaikki toimijat.

6. Kansalaisyhteiskunta

6.1 On syytä huomata, että työmarkkinaosapuolten vuoropuhelun ja kansalaisvuoropuhelun on oltava esimerkillistä sekä

jäsenvaltioissa että Euroopan unionin tasolla, koska julkisen talouden sopeuttamistoimet ja kasvu-urien etsiminen vaikuttavat monin tavoin kansalaisten arkeen.

6.2 Kansalaisyhteiskuntaa – etenkin jäsenvaltioiden talous- ja sosiaalineuvostoja tai niiden tehtäviä hoitavia elimiä – on kuultava ja sillä on oltava vaikutusmahdollisuudet ennen valintojen tekemistä. Sosiaalisen kumppanuuden on oltava vahvaa, sillä tällaisissa asioissa ei voida tehdä toteuttamiskelpoisia ja onnistuneita keskipitkän ja pitkän aikavälin valintoja, elleivät kansalaiset pidä uudistuksia hyväksyttävänä.

Bryssel 15. kesäkuuta 2011

*Euroopan talous- ja sosiaalikomitean
puheenjohtaja*
Staffan NILSSON
